

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ З ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ЖИТОМИРСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF THE EDUCATIONAL AND PROFESSIONAL PROGRAM IN PUBLIC MANAGEMENT AND ADMINISTRATION AT THE SECOND (MASTER'S) LEVEL OF HIGHER EDUCATION AT IVAN FRANKO ZHYTOMYR STATE UNIVERSITY

Стаття присвячена підготовці здобувачів з публічного управління та адміністрування за другим (магістерським) рівнем вищої освіти у Житомирському державному університеті імені Івана Франка. У статті розкрито особливості освітньо-професійної програми які полягають в залученні викладачів з досвідом роботи на керівних посадах в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, депутатів Верховної Ради України, депутатів місцевих рад, а також провідних експертів з великим досвідом викладацької діяльності в Національній академії державного управління при Президентові України (в часи її функціонування); здійсненні низки практичних заходів щодо використання інноваційних методик навчання та оцінювання студентів спеціальності «Публічне управління та адміністрування»; співпраці з органами влади та органами місцевого самоврядування, що створює можливість для здобувачів проходити виробничу практику в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, брати участь у місцевих проектах, програмах та інших заходах насамперед на рівні Житомирської області. На основі аналізу зазначено, що така освітньо-професійна програма передбачає підготовку фахівців для роботи в органах виконавчої влади і органах місцевого самоврядування, громадських організаціях, здатних забезпечити соціально прийнятний рівень надання адміністративних послуг на засадах відкритості, прозорості, підзвітності, професіоналізму тощо в сучасних умовах та післявоєнний період. Розкрито зміст освітньої програми та чітку структуру, що відповідає предметній області заявленої спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», а також її спрямування на забезпечення фундаментальної теоретичної і практичної підготовки професіоналів в управлінні та адмініструванні організаціями (установами) публічного сектору. Окреслено можливість формування індивідуальної освітньої траєкторії яка реалізується, зокрема, через вільний вибір видів та форм здобуття освіти, закладів освіти і запропонованих ними освітніх програм, освітніх компонент (далі ОК) та рівня їх складності, методів і засобів навчання.

Ключові слова: освітньо-професійна програма, публічне управління та адміністру-

вання, освітні компоненти, державна влада, органи місцевого самоврядування.

The article is devoted to the preparation of applicants for the second (master's) level of higher education in public management and administration at the Ivan Franko Zhytomyr State University. The article reveals the peculiarity of the educational and professional program, which consists in involving teachers with experience in management positions in state authorities and local self-government bodies, deputies of local Verkhovna Rada of Ukraine, deputies of local councils, as well as leading experts with extensive experience in teaching at the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine (during its operation); implementing a number of practical measures to use innovative methods of teaching and assessing students in the specialty "Public Management and Administration"; cooperation with authorities and local self-government bodies, which creates an opportunity for applicants to undergo practical training in state authorities and local self-government bodies, to participate in local projects, programs and other events, primarily at the level of the Zhytomyr region. Based on the analysis, it is noted that such an educational and professional program provides for the training of specialists for work in executive bodies and local self-government bodies, public organizations capable of ensuring a socially acceptable level of administrative services on the basis of openness, transparency, accountability, professionalism, etc. in modern conditions and the post-war period. The content of the educational program and a clear structure that corresponds to the subject area of the declared specialty 281 "Public Management and Administration" are disclosed, as well as its focus on providing fundamental theoretical and practical training of professionals in the management and administration of public sector organizations (institutions). The possibility of forming an individual educational trajectory is outlined, which is implemented, in particular, through a free choice of types and forms of education, educational institutions and educational programs offered by them, educational components (hereinafter referred to as OK) and the level of their complexity, methods and means of learning.

Key words: educational and professional program, public management and administration, educational components, state authorities, local self-government bodies.

УДК 351.75.14
DOI <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2025.45.4>

Купрійчук В.М.

д. наук з держ. упр., професор,
професор кафедри права
та публічного управління
Житомирський державний університет
імені Івана Франка

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сьогодні як ніколи, а особливо під час повномасштабної російсько-української війни питання щодо формування та реалізація державної кадрової політики в системі

публічного управління та адміністрування є досить актуальним. З цією метою та для формування високоосвіченої, національно-свідомої, та гармонійно розвиненої особистості, здатної ефективно здійснювати професійну

діяльність у галузі публічного управління та адміністрування, в контексті реалізації принципів свободи, гідності, верховенства права, законності, патріотизму для побудови демократичної та правової держави і готовності взяти найактивнішу участь у сприянні перемозі над російським агресором та в наступній відбудові її економіки, інфраструктури та загалом соціального життя в Житомирському державному університеті імені Івана Франка у 2022 році розроблено освітньо-професійну програму (далі ОПП) 281 Публічне управління та адміністрування другій (магістерський) рівень, яка акредитована Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти 24.11.2023 р. і отримала Сертифікат строком дії до 01.07.2029 року.

Нинішні економічні, геополітичні, екологічні, соціальні та технологічні зміни ставлять безпрецедентні виклики перед суспільством й особистістю зокрема, сферою публічного управління та адміністрування. Тому, ОПП спрямована на підготовку фахівців-управлінців, які здатні вирішувати складні завдання та практичні проблеми у галузі публічного управління та адміністрування, набуття компетентностей для практичної діяльності в органах державної влади та органах місцевого самоврядування тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На вивченні різних складових теорії та історії державного управління, у тому числі в галузі освіти, науки, культури та охорони здоров'я, концентрують свою увагу сучасні дослідники: В. Бакуменко, Р. Войтович, В. Голубь, С. Дубенко, В. Князев, Ю. Ковбасюк, В. Луговий, В. Майборода, І. Надольний, П. Надолішний, Н. Нижник, О. Оболенський, В. Олуйко, П. Петровський, О. Петроє, І. Розпутенко, М. Рудакевич, С. Серьогін, П. Ситнік, В. Скуратівський, С. Сьомін, В. Трощинський, Н. Ярош та інші.

Вагомий внесок у підготовці фахівців вищої освіти з публічного управління та адміністрування, а також розробці освітньо-професійних програм першій (бакалаврський), другій (магістерський) рівні вищої освіти та освітньо-науковий ступінь доктор філософії здійснюють фахівці зазначеної проблематики, зокрема – С.Вовк, А.Войтенко, Л.Гаєвська, В.Карлова, А.Клочко, М.Кравченко, Н.Кризина, Л.Мельничук, Р.Небожук, О.Пухкал, Я.Радиш, В.Якобчук та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на воєнний стан, Україна сьогодні залишається незалежною демократичною державою, а її євроатлантичні орієнтири та державна політика на

думку М. Токар вселяють віру в незмінність перспектив демократичного вектору її розвитку і в майбутньому. Водночас, для фахівців сфери публічного управління та адміністрування, які усвідомлено працюють або планують працювати у просторі публічної політики в перспективі, важливим завданням є якісний вишкіл ефективного управлінця, публічного службовця, який відповідав би сучасним професійним критеріям. Місію відповідної професійної підготовки виконують різноманітні заклади освіти, основними серед яких залишаються університети. Вища школа сьогодні справді має можливості якісної підготовки фахівців-управлінців для потреб України. Особливо цього потребуватиме післявоєнна Україна. Оскільки сучасні підходи до підготовки кадрів для системи публічного управління і адміністрування вимагають тіснішого зв'язку з практикою і невпинної уваги до підвищення якості освіти та оновлення змісту навчання майбутніх управлінців, важливо, щоб у процесі набуття професійних компетентностей здобувач вищої освіти постійно мав зв'язок із сферою професійної діяльності, що обумовлює необхідність налагодження співпраці з роботодавцями та іншими зацікавленими сторонами (стейкхолдерами) [1]. Виходячи з вищезазначеного, важливо окреслити коло найактуальніших проблем, які потребують особливої професійної уваги у забезпеченні публічного сектора висококваліфікованими фахівцями муніципального, регіонального, загальнодержавного та міжнародного рівня.

Мета статті. Розкрити особливості та тенденції розвитку освітньо-професійної програми з публічного управління та адміністрування за другим (магістерським) рівнем вищої освіти у Житомирському державному університеті імені Івана Франка.

Виклад основного матеріалу. Житомирський державний університет (далі ЖДУ) імені Івана Франка – найстаріший і найпотужніший заклад вищої освіти Житомирщини. Його більш ніж 90-тисячна армія випускників у тому числі з публічного управління та адміністрування працює в усіх кутках України, багатьох країнах зарубіжжя. Освітньо-професійна програма з публічного управління та адміністрування розроблена в 2022 році під час повномасштабного вторгнення росії в Україну.

Особливість ОПП полягає в тому, що, *по-перше*, до її реалізації залучені викладачі з досвідом роботи на керівних посадах в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, депутати Верховної Ради України, депутати місцевих рад, а також провідні експерти з великим досвідом виклада-

цької діяльності в Національній академії державного управління при Президенті України (в часи її функціонування); це дозволяє забезпечувати актуальність та практико-орієнтованість змісту навчання а також високий рівень викладацької діяльності. *По-друге*, передбачається здійснити низку практичних заходів щодо використання інноваційних методик навчання та оцінювання студентів спеціальності «Публічне управління та адміністрування», а також створення окремої профільної кафедри публічного управління та державної служби та відповідної наукової школи, яка буде займатися в тому числі впровадженням результатів реалізації міжнародних освітніх проектів. *По-третє*, співпраця з органами влади та органами місцевого самоврядування створює можливість для здобувачів проходити виробничу практику в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, брати участь у місцевих проектах, програмах та інших заходах насамперед на рівні Житомирської області [2].

Отже, виникає необхідність не тільки у нових концепціях публічного управління, але і підготовці професійних кадрів зорієнтованих у воєнний час для роботи в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування. Сьогодні на ринку праці є потреба у фахівцях, які під час воєнного стану володіють управлінськими навичками, необхідними для надання адміністративних послуг у публічній сфері, знайомі з принципами, функціями та етикою службової діяльності в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, здатні організувати та очолити волонтерську та громадську діяльність, спрямовану на реалізацію воєнних та соціально значущих проектів.

Саме ОПП «Публічне управління та адміністрування» передбачає підготовку фахівців для роботи в органах виконавчої влади і органах місцевого самоврядування, громадських організаціях, здатних забезпечити соціально прийнятний рівень надання адміністративних послуг на засадах відкритості, прозорості, підзвітності, професіоналізму тощо в сучасних умовах та післявоєнний період [2].

Зміст освітньої програми має чітку структуру й відповідає предметній області заявленої спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування». ОПП спрямована на забезпечення фундаментальної теоретичної і практичної підготовки професіоналів в управлінні та адмініструванні організаціями (установами) публічного сектору. Ядром ОПП є: «Організаційно-правові засади державного управління та державної служби», «Технології публічного управління на центральному та

регіональному рівні у сучасних умовах», «Територіальна організація влади та розвиток громад», «Державні комунікаційні системи в публічному управлінні», «Теорія та історія публічного управління та адміністрування». Зміст ОПП повністю відповідає теоретичному змісту предметної області спеціальності: парадигми, закони, закономірності, принципи, історичні передумови розвитку управління; концепції системного, ситуаційного, адаптивного, антикризового, інноваційного, проектного управління тощо; функції, методи, технології та управлінські рішення в публічній та адміністративній сфері. Методологічною основою дослідження і прогнозування тенденцій розвитку управління присвячено навчальні дисципліни обов'язкової компоненти освітньої програми: «Методологія наукових досліджень», «Філософія науки», «Основи професійної комунікації іноземною мовою», «Вступ до спеціальності публічне управління та адміністрування». Перелік обов'язкових освітніх компонентів включає всі види практики, виконання кваліфікаційної роботи та єдиний державний кваліфікаційний іспит за своїм змістом безпосередньо пов'язані зі спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Відповідно до ст. 53 ЗУ «Про освіту» [3] можливість формування індивідуальної освітньої траєкторії реалізується, зокрема, через вільний вибір видів та форм здобуття освіти, закладів освіти і запропонованих ними освітніх програм, освітніх компонент та рівня їх складності, методів і засобів навчання. Здобувачам зазначеної ОПП можливість формування індивідуальної освітньої траєкторії регламентується Тимчасовим положенням про організацію освітнього процесу [4], Положеннями про порядок та умови здійснення вибору навчальних дисциплін здобувачами вищої освіти [5], про порядок реалізації права на академічну мобільність учасниками освітнього процесу [6], про навчання студентів за індивідуальним графіком [7], про порядок перезарахування освітніх компонент та визначення академічної різниці [8] тощо. Індивідуальна освітня траєкторія формується шляхом індивідуального вибору здобувачами вибірових компонент обсягом не менше 25% від загальної кількості кредитів ECTS; укладання індивідуального навчального плану здобувача; вибору теми і наукового керівника кваліфікаційної роботи; схвалення результатів навчання, отриманих в інших ЗВО та у неформальній освіті; баз проходження виробничої практики; участі у програмах академічної мобільності; навчання за індивідуальним графіком; отримання академічної відпустки.

Власне право вибору здобувачами навчальних дисциплін забезпечується згідно з Положенням про порядок та умови здійснення вибору навчальних дисциплін здобувачами вищої освіти в ЖДУ імені Івана Франка [9]. Вивчення вибіркового компоненту ОПП починається з першого курсу. Здобувачі реалізують своє право вибору шляхом: 1) ознайомлення здобувачів із порядком, термінами і особливостями запису та формування груп для вивчення вибіркового компоненту в Університеті (впродовж першого місяця навчання); 2) ознайомлення здобувачів із переліком вибіркового навчального дисциплін, які пропонуються до вивчення як за обраною ОПП, так і за іншими ОПП (перелік вибіркового навчального дисциплін та силабусів розміщений на офіційному сайті Університету та/або організовуються зустрічі з представниками деканатів/дирекцій, кафедр тощо; ознайомлюються впродовж непарного семестру поточного навчального року); 3) формування груп для вивчення вибіркового навчального дисциплін.

Освітньою програмою та навчальним планом передбачено 2 види практики, що входять до переліку обов'язкових компонентів і сумарно становлять 9 кредитів ECTS та передбачають формування необхідних для професійної діяльності компетентностей. Врегулювання питань організації і проведення практик здійснюється відповідно до Положення про практики здобувачів вищої освіти ЖДУ імені Івана Франка [10]. Практики передбачають закріплення здобувачем теоретичних і практичних знань, отриманих у процесі навчання, формування й вдосконалення практичних навичок зі спеціальності; знайомство зі специфікою майбутньої професійної діяльності; виховання необхідності безперервної самоосвіти; поглиблення й удосконалення soft skills. Мету, зміст і послідовність проведення практик визначено наскрізною програмою, а саме: навчальна практика з публічного управління – 1 курс, виробнича практика в органах державної влади та органах місцевого самоврядування – 2 курс. Взаємодія та співпраця з базами практик здійснюється відповідно до договорів про партнерство та ділове співробітництво [11].

Реалізація ОПП передбачає розвиток наступних соціальних навичок (soft skills): комунікація, лідерство, креативність, здатність працювати в команді, брати на себе відповідальність, працювати в критичних умовах, вміння вирішувати конфлікти, управляти своїм часом, вести переговори, переконувати, (ОК: Філософія науки, Методологія наукових досліджень, Основи професійної комуніка-

ції іноземною мовою, Вступ до спеціальності публічне управління та адміністрування тощо); здатність логічно і системно мислити, розв'язувати комплексні теоретичні та практичні задачі і проблеми під час професійної діяльності у галузі публічного управління та адміністрування, вміння працювати в професійному середовищі (ОК: Теорія та історія публічного управління та адміністрування, Організаційно-правові засади державного управління та державної служби, Вивчення та поширення кращих практик публічного управління та адміністрування, Кадрова політика в сфері публічного управління, практика, кваліфікаційна робота тощо).

Такі навички як здатність бути критичним і самокритичним, стресостійкість, бажання навчатися і самовдосконалюватися, вміння планувати, лідерські якості, самостійність суджень і прийняття рішень, розв'язання конфліктів тощо забезпечуються під час вивчення усіх освітніх компонентів, передбачених в ОПП. Також, набуття соціальних навичок забезпечується шляхом участі у науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах, у роботі проблемних груп, на зустрічах з управлінцями-практиками у межах проєктів «Запрошені професори» [12].

Висновки. Освітньо-професійна програма 281 «Публічне управління та адміністрування» має перспективи розвитку упродовж найближчих років: розвиток сильних сторін (розширення співпраці із стейкхолдерами) та вдосконалення ОПП з врахуванням вимог часу та ринку праці; створення нових проєктів спільно з органами виконавчої влади та місцевого самоврядування; розширення географії співпраці із зарубіжними партнерами й ініціювання програм академічного обміну здобувачів та науково-педагогічних працівників за ОПП; інтенсифікація науково-дослідної роботи здобувачів ОПП спільно з викладачами, які забезпечують її реалізацію й мають вагомі здобутки та досягнення в науково-дослідній діяльності; серйозною перспективою має стати активне використання можливостей неформальної та інформальної освіти задля формування індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів і підвищення кваліфікації НПП; моніторинг й постійна взаємодія зі стейкхолдерами з метою удосконалення освітньо-професійної програми та визначення перспектив її популяризації не лише в регіоні, а й за його межами тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Маріан Токар. Актуальні проблеми публічного управління та адміністрування в сучасній Україні. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream>

2. Сайт Житомирського державного університету імені Івана Франка. URL: <https://eportfolio.zu.edu.ua/op/97/magister/2023/>

3. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2>

4. Тимчасове положенням про організацію освітнього процесу. URL: https://zu.edu.ua/offic/pol_org_os_pr.pdf

5. Положення про порядок та умови здійснення вибору навчальних дисциплін здобувачами вищої освіти. URL: https://zu.edu.ua/offic/poloz_vybir.pdf

6. Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність учасниками освітнього процесу. URL: https://zu.edu.ua/offic/akadem_mob.pdf

7. Положення про навчання студентів за індивідуальним графіком. URL: https://zu.edu.ua/offic/ind_grafik.pdf

8. Положення про порядок перезарахування освітніх компонент та визначення академічної різниці. URL: https://zu.edu.ua/offic/akadem_riznysya.pdf

9. Положення про порядок та умови здійснення вибору навчальних дисциплін здобувачами вищої освіти. URL: https://zu.edu.ua/offic/poloz_vybir.pdf

10. Положення про практики здобувачів вищої освіти. URL: https://zu.edu.ua/offic/pro_praktyku.pdf

11. Договори про партнерство та ділове співробітництво. URL: <https://zu.edu.ua/doc/navch/bazy-praktyku.pdf>

12. Проєкт «Запрошені професори». URL: <https://zu.edu.ua/prof.html>.